

”Osallisuuden ja osallistumisen ilmastonmuutos”

Hailuodon kunnan ja yhdistysten yhteistyöasiakirja

1. Johdanto

Hailuodon kunnan asukkailla, yhdistyksillä ja järjestöillä sekä muilla kunnan jäsenillä on monipuoliset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa (KunL 410/2015).

Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttaminen sisältyy Hailuodon kuntastrategiaan sekä talousarvion ja toimintasuunnitelman vuosittaiseen laadintaan. Osallisuus ja vaikuttaminen on osa kunnan perustoimintaa.

Hailuodon kunnassa toimivia järjestöjä ovat mm. kylä-, nuoriso-, kulttuuri-, eläkeläis- ja sosiaali- ja terveysalan yhdistykset sekä liikunta- ja urheilu- sekä metsästysseurat. Kunnan ja järjestöjen toimivalla yhteistyöllä edistetään asukkaiden hyvinvointia ja ylläpidetään kunnan elinvoimaa.

Ottamalla järjestöt mukaan strategisina kumppaneina kunnan hyvinvoinnin edistämisen sekä elinvoimatyön suunnitteluun ja toteutukseen edistetään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa, saada äänensä kuuluviin ja kiinnittyä merkityksellisiin yhteisöihin.

Järjestöissä on myös asiantuntemusta ja kokemustietoa, jota ei ole muilla toimijoilla. Järjestöt ovat Hailuodon kunnalle tärkeä kumppani yhteisöllisyyden ylläpitämisessä ja vahvistamisessa, palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä. Järjestöt täydentävät yleishyödyllisellä toiminnallaan kunnan tarjoamia palveluita.

2. Järjestöneuvottelukunta

Pohjois-Pohjanmaalla on toimii monialainen järjestöneuvottelukunta. Neuvottelukunnan toimintakausi on neljä vuotta ja kokoonpanon nimeää maakuntahallitus.

Neuvottelukunnan tehtävänä on: 1) Osallistua aktiivisesti maakunnan kehittämiseen. 2) Tehdä järjestötoimintaa näkyväksi ja tunnetuksi maakunnassa. 3) Edistää kansalaisten ja järjestöjen osallistumismahdollisuuksia. 4) Tehdä yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen osallisuustyön kanssa. 5) Edistää järjestöjen välistä yhteistyötä sekä järjestöjen yhteistyötä julkisen sektorin ja elinkeinoelämän kanssa (<https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/pohjois-pohjanmaanliitto/organisaatio/jarjestoneuvottelukunta/>).

Tämä Hailuodon kunnan ja yhdistysten yhteistyöasiakirja perustuu järjestöneuvottelukunnan ohjeistukseen Pohjois-Pohjanmaan kunnille.

3. Ohjeistuksen tausta

Järjestöneuvottelukunnan ohjeistuksella tuetaan Pohjois-Pohjanmaan kuntien järjestöyhteistyötä. Kuntien ohjeistuksen taustalla on kuntalain (410/2015) kunnille asettamat velvoitteet, maakunnallinen hyvinvointisopimus sekä Pohjois-Pohjanmaan järjestö rakenne - hankkeen myötä kertynyt tieto kuntien ja järjestöjen yhteistyön toimivuudesta ja haasteista. Ohjeistus on päivitetty 2024 kuntien järjestöyhdyshenkilöille tehdyn kyselyn pohjalta.

4. Ohjeistuksen laatiminen

Kuntien järjestötyönohjeistuksen valmistelu käynnistettiin 2019. Sisältöjä työstettiin kuntien järjestöyhdyshenkilöiden kanssa. Ohjeistus hyväksyttiin järjestöneuvottelukunnassa 12/2019 ja lähetettiin kunnille Pohjois-Pohjanmaan liitosta.

Pohjois-Pohjanmaan järjestörakenne -hanke auttoi kuntia kirjaamaan omat järjestöyhteistyön käytäntönsä yhdistysyhteistyöasiakirjan muotoon.

Järjestöyhteistyön ohjeistuksen toteutumisen tilannetta selvitettiin 2024 järjestöyhdyshenkilökyselyllä. Ohjeistus päivitettiin kyselyn tuloksiin perustuen.

5. Ohjeistuksen sisällöt

Järjestöneuvottelukunnan ohjeistus kunnille järjestöyhteistyöhön sisältää viisi teemaa:

- 1) järjestöyhdyshenkilö osaksi kunnan arkea,
- 2) kunnan tilat asukkaista koostuvien järjestöjen käyttöön,
- 3) järjestöavustukset sijoituksena hyvinvointiin ja elinvoimaan,
- 4) järjestöt voimavarana kunnan hyvinvointityössä ja
- 5) kunta-järjestöyhteistyön käytänteet yhdistysyhteistyöasiakirjaan.

5.1 Järjestöyhdyshenkilö osaksi kunnan arkea

Hailuodon kunnassa on toiminut pitkään nimetty, järjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä vastaava järjestöyhdyshenkilö. Tehtävät ja rooli on määritelty osana tehtävänkuvaa. Järjestöyhdyshenkilön tehtävä on osa kunnan palveluorganisaatiota, valtuuttaen järjestöjen kanssa toimimiseen sekä järjestöjä koskevien asioiden edistämiseen kunnassa. Hailuodon kunnan järjestöyhdyshenkilö kutsuu Hailuodossa toimivat yhdistykset koolle kunnan ja järjestöjen tapaamiseen kaksi kertaa vuodessa.

Kunnan järjestöyhdyshenkilönä voi toimia esim. hyvinvointikoordinaattori, vapaa-ajanohjaaja, nuorisotyöntekijä, kulttuurituottaja, yhteisö- tai kyläasiamies tai sivistys- ja kulttuurijohtaja. Järjestöyhdyshenkilön tehtävässä on suositeltavaa huomioida kaikki kunnan toimialat sekä järjestöjen osallisuus.

Kunnassa päätetään järjestöyhdyshenkilön toimenkuvasta ja tehtävään käytettävästä työajasta.

Järjestöyhdyshenkilön on tärkeää olla henkilö, joka tuntee järjestöjä ja järjestötoimintaa laajasti. Järjestöyhdyshenkilön perustyöhön sisältyy tiedonsaanti kunnan eri toimialoilta järjestöihin ja järjestöyhteistyöhön liittyvissä asioissa. Järjestöyhteistyötä tehtäessä on tärkeää huomioida myös kunnan vaikuttamistoimielimet, joissa järjestöjen on hyvä olla mukana.

Hailuodon kunnan vaikuttamistoimielimet ovat nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto.

Järjestöyhdyshenkilön tehtävänkuvaan sisältyy mm:

1. Järjestöjen ja kunnan välisen yhteistyön koordinointi, yhteistyön mahdollistaminen.
2. Seudullinen järjestöyhteistyö ja verkottuminen sekä yhteyksien luominen.
3. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö kunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen kanssa (mkl. hyte).
4. Yhdistysten aktiivinen ohjaus sosiaali- ja terveysturvan järjestörahoitusten hakuprosesseihin.
5. Kaikille järjestöille suunnattujen järjestötapaamisten järjestäminen kaksi kertaa vuodessa.

5.2 Kunnat tilat asukkaista koostuvien järjestöjen käyttöön

Hailuodon kunta tarjoaa järjestöjen käyttöön maksuttomia tiloja silloin, kun toiminta on yleishyödyllistä, maksutonta ja/tai kaikille avointa. Kunnan tiedottaa käytettävissä olevista tiloista järjestöille. Tilojen tarjoamisen järjestöjen käyttöön on tasapuolista ja avointa. Tilojen käyttöön on selkeät, sovitut käytännöt ja ohjeet. Käytänteet ja ohjeet ovat helposti saatavilla.

Tilojen tulee olla tarkoituksenmukaisia ja esteettömiä, resurssien puitteissa. Tilojen tiedot löytyvät kunnan nettisivuilta.

5.3 Järjestöavustukset sijoituksena hyvinvointiin ja elinvoimaan

Hailuodon kunta myöntää avustuksia eri alojen järjestöille. Kunta tiedottaa järjestöille haettavissa olevista avustuksista ja niiden myöntämisperusteista. Avustuskäytännöt ovat selkeitä, läpinäkyviä ja tasapuolisia. Käytänteet, ohjeet ja hakulomakkeet ovat helposti saatavilla kunnan verkkosivuilla. Avustuksia voivat hakea kuntaan rekisteröityneiden yhdistysten lisäksi myös yhdistykset ja ryhmät, joilla on toimintaa kunnassa, mutta kotipaikka muualla.

Kunnissa toimivia järjestöjä ovat mm. kylä-, nuoriso-, kulttuuri-, eläkeläis- ja sosiaali- ja terveysalan yhdistykset sekä liikunta- ja urheilu- sekä metsästysseurat. Järjestöavustukset ovat sijoitus kunnan elinvoimaan sekä järjestöjen hyvinvointia tukevaan ja ehkäisevään toimintaan. Hailuodon kunta myöntää perus- ja kerta-avustuksia sekä vuosittain kunnanvaltuuston päätöksiin perustuen testamentti- ja lahjoitusvaroja. Avustuksien lisäksi Hailuodon kunta toteuttaa vuosittain Hailuodon asukkaiden osallistuvan budjetoinnin.

Avustusten hakuajoista, kriteereistä, maksuajoista ja päätöksistä tiedotetaan kunnan verkkosivuilla hailuoto.fi:ssä ja Kuntatiedotteessa.

5.4 Järjestöt voimavarana

Järjestöt osallistuvat kunnan hyvinvointityöhön. Hyvinvointikertomus ja –suunnitelmaan sisältyy järjestöjen valmisteluvaiheen suora osallistuminen. Järjestöjen tuottamaa kokemustietoa ja järjestöjen asiantuntemusta hyödynnetään kunnan hyvinvointityössä sekä palvelujen kehittämisessä.

Järjestöyhteistyössä huomioidaan aktiivisesti Hailuodon lapset, nuoret ja ikäväestö heidän osallisuuttaan ja vaikuttamismahdollisuuksia vahvistamalla.

Esimerkkeinä: nuorten omat työpajat sekä tilaisuudet ja tapahtumat, joiden suunnitteluun nuoret osallistuvat. Ikääntyneiden ystävätoiminta ja muu hyvinvointia ja toimintakykyä edistävä toiminta.

Kunnan hyvinvointityön rakenteisiin kutsutaan järjestöedustaja/-edustajia mukaan.

Kunnan seuraavissa hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa tulee kuvata:

- 1) järjestöyhteistyön rakenteita, kuten: järjestöyhteistyön käytännöt ja sopimukset sekä järjestöyhdyshenkilöt
- 2) järjestöjen toimintaedellytysten tukemista, kuten järjestöavustusten maksamista ja avustusten määrää, maksuttomien tilojen tarjoamista järjestöille sekä kunnan roolia järjestötoiminnasta viestimisessä (esim. lähellä.fi-palvelua hyödyntäen) sekä
- 3) järjestöjen moninaisia rooleja kunnan kumppaneina hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisen lisäksi myös mm. kokemustiedon tuottajina, kunnan kehittämistyössä, työllisyyden edistämisessä sekä kuntakuvan, viihtyisyyden ja matkailun edistämisessä.

Kunnissa tarvitaan tietoa järjestöistä sekä järjestöjen tuottamaa hyvinvointitietoa. Esimerkiksi seuraavat asiat olisi hyvä tunnistaa: järjestöt ja tiedot niiden toiminnasta toimialoittain, kohderyhmittäin tai ikäryhmittäin, (avustettuun) toimintaan osallistuvien osuus, vapaaehtoisten lukumäärä ja vapaaehtoistunnit, järjestöjen tuottama tieto kohderyhmästään sekä tieto järjestöjen toimintaedellytyksistä kunnassa.

Tietoa järjestöjen toiminnasta saadaan esim. valtakunnallisista rekistereistä, järjestöjen sähköisiltä alustoilta (esim. järjestötietopalvelu lähellä.fi) sekä järjestöjen raporteista (esim. selvitys kunnalle avustuksista). Lisäksi on hyvä selvittää, millaista tietoa järjestöillä on valmius tuottaa toiminnastaan (esim. kokemustieto). Järjestötiedon lähteiden löydyttyä voidaan kehittää tiedonkeruun menetelmiä ja käytäntöjä (esimerkiksi järjestökyselyt, avustusten käytön raportit tai kokemustiedon kyselyt).

6. Kunta-järjestöyhteistyön käytänteet yhdistysyhteistyöasiakirjassa

Hailuodon kunnassa on laadittu vuonna 2018 kunnan ja järjestöjen yhteistyöasiakirja, jossa on määritelty kunta-järjestöyhteistyöhön liittyvät käytänteet. Asiakirja on nyt päivitetty.

Asiakirjan tarkoituksena on koota yhteen yhdistyksien kanssa tehtävän yhteistyön käytänteet ja toimia järjestöjen kanssa yhteistyötä tekevien työntekijöiden käsikirjana. Asiakirjassa käsitellään mm. tilojen käyttö, avustuskriteerit, hyvinvointityö, yhdistysten viestintä ja järjestöyhdyshenkilön tehtävät.

7. Jatkotoimet

”Järjestöyhteistyön ohjeistus kunnille” päivitystarve käsitellään kunnassa vuosittain talousarvioprosessin yhteydessä. Ohjeistuksen toteutumista seurataan säännöllisesti.